

Maneig tradicional de l'hort a l'hivern

MARTA ARCE VIDAL, ENGINYERA AGRÒNOMA.
AMB LA COL·LABORACIÓ D'EN PEP TUSON VALLS.

Quan arriba el fred, després d'una època de molta feina a l'hort, no l'hem de descuidar ja que encara ens queda feina pendent de l'estiu —emmagatzematge, maneig de les restes vegetals—, i n'arriba de nova per als nous cultius d'hivern, sembra, protecció del fred, hem d'anar preparant el tros per a la propra campanya d'estiu, fer les cobertures vegetals, adobats, disseny de l'hort, etc.

El condicionant més important d'aquesta època de l'any són les baixes temperatures i les poques hores d'insolació. L'impacte del fred i les gelades sobre les plantes és degut a l'aigua que contenen els teixits de les plantes. L'efecte d'aquest fred és més acusat en fruits carnosos, pel seu elevat contingut en aigua, i menor en els fruits secs. També en funció de l'estructura cel·lular dels teixits trobem diferències quant a la resistència al fred. Les arrels o tubercles, al trobar-se sota terra, tenen menys perills de gelades i per tant podem dir que són més resistents; i aquest és un altre dels punts a tenir en compte per a conèixer la resistència d'una determinada espècie i/o varietat al fred. Algunes solucions per prevenir una "onada de fred" poden ser: mantenir un reg polvoritzador continuat que aturi les gelades, regar dos o tres dies abans perquè la terra humida s'escalfa més o cobrir els cultius amb una manta tèrmica. Aquesta darrera, si està ben col·locada pot fer augmentar la temperatura d'1° a 5°C, però té alguns requeriments. Si fa vent, les seves rauxes poden aixecar la manta i fer-li perdre eficàcia, i també cal tenir en compte que s'ha d'evitar el contacte directe de

la manta amb les plantes, perquè llavors, l'efecte aconseguit encara pot ser més negatiu ja que la temperatura de contacte pot ser inferior a l'ambiental.

Malgrat les dificultats i inconvenients del fred i el glaç sobre els cultius, hem de reconèixer que són elements positius per la terra, que deixa totalment amorosida i mata per congelació elements forans que ens perjudicarien les plantes.

A l'hivern tindrem emmagatzemat tot el que hem produït a l'estiu i té una conservació llarga. Majoritàriament, es tracta de fruits que necessiten de llocs ventilats i secs, per evitar humitats; els canvis de temperatura tampoc afavoreix la conservació.

Podem emmagatzemar carbasses, tomàquets de penjar, patates en coberts sobre sacs, etc., sempre que els fruits estiguin en perfecte estat. Hem d'evitar guardar fruits amb tocs, esberlats... perquè són focus d'infeccions, podridures i poden afectar a la totalitat del magatzem.

És interessant deixar una cobertura vegetal perquè no es formi crosta quan plou ni s'erosioni el sòl

01

Normalment, les restes vegetals dels cultius d'estiu a l'hort són abundants. Se'n poden fer piles i deixar assecat a la intempèrie; quan es cregui necessari es poden incorporar al sòl com a matèria orgànica —barrejat amb herba fresca que ja haurà sortit, fem i tot picat. Una altra opció d'adobat pot ser la incorporació de les restes vegetals al sòl i al desembre generar la incorporació de fem al camp perquè acabi de madurar.

Per fer aquesta feina, podem utilitzar el cultivador —que deixa la matèria orgànica força superficial— i acabar-la d'enterrar amb el motocultor. Aquesta és una pràctica aconsellable sempre que el sòl ho permeti, és a dir quan el terra no és massa argilós i el sistema de reg és desmuntable).

01. Horts i hivernacles, elements típics de l'hivern.
Alba Gros

L'ús de l'arada de pala (de "vertedera"), que volta el sòl, permet enterrar l'herba que a la tardor ha sortit i tenir el sòl net per a la preparació dels cultius d'estiu. Aquesta pràctica no és aconsellable en zones humides, com la plana de Vic, ja que no és bo treballar el sòl en aquestes condicions. Una altra pràctica interessant durant l'hivern és deixar una cobertura vegetal en el camp per evitar que es formi crosta quan plou o que el sòl s'erosioni. Aleshores és important anar segant l'herba que hi deixem perquè no grani i infecti la parcel·la de flora no desitjada. La cobertura té l'inconvenient que farà que el sòl li costi més escalfar-se. En zones interiors, com per exemple la zona de Manresa, pot ser interessant tenir una cobertura

fins a finals de febrer, que pot ser de Veça sativa. El fred la matarà i es podrà enterrar fàcilment, junt amb les arrels, amb l'ajuda de l'arada de cisells i fresadora o bé emprant un motocultor, si en disposem. En zones de boira no és necessari la cobertura vegetal del sòl, ja que la humitat de la boira permet que al març el sòl tingui una excel·lent saó i el sòl estigui preparat per a la sembra. El maneig d'aquest sòl pot ésser el següent: incorporar matèria orgànica abans de l'arribada del fred, deixar el sòl nu durant l'hivern —no gaire obert però sí airejat (es pot emprar la fresadora, el subsolador i l'arada de cisells)— i quan arribin les plantades de primavera tindrem el sòl llest.

Requadre 1 Pauta orientativa de calendari hivernal per a l'hort

Aquesta és una taula orientativa que podria aplicar-se a la Catalunya interior. La diversitat de microclimes de la zona mediterrània fan que les diferències siguin grans, i si un és novell, el millor que pot fer és deixar-se guiar per la saviesa i la cultura agronòmica de la gent que fa anys que s'hi dedica.

	Sembrarem	Plantarem	Recol·lectarem
Desembre	Julivert, pèsols, bledes, escaroles, espinacs.	Bledes, escaroles, enciams.	Primera recollida de bròquils.
Gener	Julivert, pèsols, faves, espinacs.	Cebes, enciams, escaroles, bledes.	Cols, bròquils, bledes, apis, pastanagues, espinacs i porros.
Febrer	Apis, xirivies, enciams, raves, pèsols, faves i espinacs.	Cebes, cols, escaroles, bròquils, bledes, maduixes i alls.	Naps, escaroles, porros, cols i pastanagues.

Requadre 3 A l'hivern, menjar d'hivern

A la taula es compara el valor nutritiu de diverses hortalisses disponibles a l'hivern amb tres aliments molt consumits: el tomàquet i l'enciam, pel seu contingut en vitamines, i la llet, pel contingut en calci.

És important adaptar els nostres costums alimentaris a menjar aliments locals i del temps, perquè aquests ens poden aportar el que en cada moment necessita el nostre cos. Molta gent, per exemple, no saben fer una amanida sense tomàquet i enciam. Doncs, si observem la taula, podem veure que, entre les hortalisses disponibles fàcilment durant el període fred, n'hi ha que són tan riques o més que el tomàquet o l'enciam en vitamines. Algunes d'aquestes hortalisses tenen més calci que la llet o quantitats molt notables de ferro. Es podria fer una comparació semblant fixant-nos en altres vitamines i minerals. En tot cas, això són exemples que ens mostren que podem deixar de banda el costum de menjar sempre el mateix, ja que al llarg de l'any podem diversificar l'alimentació de manera equilibrada segons les nostres necessitats.

(Contingut per 100 grams d'aliment)

Aliment	Vit A (µg*)	Vit E (mg)	Vit C (mg)	Ca (mg)	Fe (mg)/h/d**
Necessitats diàries d'un adult (home/dona)	1000/800	12	75	800	12/18
Tomàquet	133	0,8	24	13	0,5
Enciam	150	0,4	10	37	1,0
Llet de vaca fresca	33	0,1	2	120	0,1
Nap			29	32	0,9
Bròquil	316	0,5	110	113	1,3
Col de cabdell	10	1,7	47	49	0,4
Col fermentada	20		20	48	0,6
Coliflor	21	0,1	69	22	1,1
Patata cuita			25	24	1,6
Escarola	333		10	68	1,6
Bleda	583		39	103	2,7
Créixens ("Berro")	365	0,6	60	214	2,9
Moniato	1000	6	30	35	0,8
Carabassa	100	1,1	9	22	0,8
Espinac	816	1,7	51	126	4,1
Julivert	1200		166	245	8,0
Porro, fulles	333	0,9	25	120	2,0
Pastanaga	1100	0,6	8	37	2,1
Valerianela ("canónigos")	650	0,6	35	32	2,0

*micrograms

** home/dona (les necessitats de ferro en l'home i la dona són diferents).

curiositat

En el cultiu de coliflor per evitar el fred es poden trencar dos o tres fulles i cobrir la part superior de la planta, col·locar-les mirant la direcció del vent que no les aixequi.

Pel que fa als arbres, l'hivern és l'època per fer les podes, els empelts i les plantacions, sempre i quan no hi hagi perill de glaçades. Pel que fa als arbres petits, és interessant cobrir-los amb sacs i/o fibres vegetals, sobretot si deixem herba al sòl, ja que hi ha més risc de gelades perquè —com hem dit abans— la terra serà més freda a causa de la cobertura vegetal.

El sistema de reg ens condicionarà també la preparació del sòl. Si tenim un reg a manta, per inundació, és interessant tenir un sòl fi; per contra, si el reg és per degoteig, no fa falta que sigui tant fi perquè les gotes van desfent els terrossos.

Aprofitarem aquest temps per netejar i mantenir l'hivernacle, netejar marges i vores d'horts i camps estassant-los (tallar l'herba, les bardisses, etc.) i no cremant-los, perquè en cremar eliminem galàpets, cucs, llangardaixos..., fauna beneficiosa per al nostre hort. Paral·lelament podem plantar crisantems o ruda al costat o dins dels hivernacles per tal d'eradicar la proliferació de mosca blanca, molt perjudicial per a les plantes.

No ens oblidem tampoc de tallar bones canyes —si pot ser en lluna vella—, que a la primavera i a l'estiu s'utilitzaran per a emparar mongeteres i tomaqueres.

A l'hivern podem tenir problemes de ratolins, talps, etc. Una solució és incentivar que les aus nocturnes, els seus depredadors naturals, s'aturin al nostre tros i les eliminin. Una tècnica per aconseguir-ho pot ser posar una barra a una certa altura perquè s'aturin les aus i puguin veure més fàcilment les seves preses i caçar-les.

Abans de sembrar els cultius estiuencs s'ha de mirar si durant l'hivern s'ha fet crosta en el sòl i acabar de preparar el terreny per a la sembra passant el motocultor i el rasclet. S'ha de fer un disseny de l'hort en funció de les dimensions dels tros, els tipus de cultius, mirar la direcció del vent per col·locar els aspres que sostindran les plantes en creixement (tutors), parar atenció als pendents, mirar les orientacions de l'hort, organitzar les rotacions i associacions, etc. És necessari deixar l'espai necessari per a les diverses espècies i varietats. Quan el marc de plantació és massa espès, les plantes tendeixen a espigar; per contra, quan és més clar, les plantes creixen més maques. També hem de rumiar la manera d'eliminar la flora no desitjada, deixar passadissos per al pas de maquinària si n'utilitzem, etc. És necessari marcar per on volem que vagi el reg i estendre tubs, si és que tenim un sistema desmuntable.

Article realitzat gràcies a la xerrada de Joseph Maria Gamissans (Hortolà ecològic de la zona de Vic), Albert Calderí (Planteraire de Navarcles), Sadurní Playà (Hortolà tradicional de Manresa) en la 8ª Jornada de Portes Obertes d'Esporus, Centre de Conservació de la Biodiversitat Cultivada de l'associació L'Era, Espai de Recursos Agroecològics.

Marta Arce treballa actualment en el projecte Esporus, Centre de Conservació de la Biodiversitat Cultivada, de l'associació L'Era, Espai de Recursos Agroecològics. □

Bufet AgroAmbiental

Dret Agrari i Ambiental
Assessorament en Producció Ecològica

Miquel Pujols

Advocat - Enginyer Agrícola - Llicenciat en màrqueting
Màrqueting en productes ecològics

C. Pere Almeda, 7
Tel. 93 850 05 33
Fax 93 850 01 56

Av. Diagonal, 449, 4t
Tel. 93 363 43 87
Fax 93 430 06 44

08510 RODA de TER

08036 BARCELONA

www.bufetagroambiental.com

SABÓ
POTÀSSIC LÍQUID
JABONERA
ESPECIAL CULTIUS
ECOLÒGICS

Eficax per al control de les plagues originades per pugons, trips, caparretes, pugó laníger, àcars, àcars en hortalisses i fruiters; així com la mosca blanca en hivernacle.
Potent selectiu que respecta la fauna útil.

FABRICAT PER:

A. BESTRATEN SANCHEZ "La Industrial Jabonera"
Avda. Generalitat, 126 - Telf/Fax 977440228 - 43500 TORTOSA

SECADORES SOLARES *Emison*

ASSECADOR SOLAR DOMÈSTIC

per a fer panses, figues seques, orellanes, botifarres seques (secallones).
Imprescindible per a herbes aromàtiques, conserva de bolets, tomàquets secs i altres productes.

Sense costos i de forma molt senzilla.

EMISON ECOLOGÍA, S. L.
c/ Art núm. 71 - 08041 - Barcelona
Tel.: 934 552 314 Fax: 934 368 074
Mail: marc@emison.com - Internet: www.emison.com

CELLER COOPERATIU DE SALELLES, S.C.C.I.L.

Secció ecològica

Pinsos compostos per a tot tipus d'animals, fitosanitaris, adobs i netejadora de cereals per a la ramaderia i l'agricultura en producció ecològica.

Ctra. Igualada, s/n. Manresa.
Tel. i fax: 93 872 05 72
coopsalelles@coopsalelles.com
www.coopsalelles.com